

POLSKI FADN

SYSTEM ZBIERANIA I WYKORZYSTYWANIA DANYCH RACHUNKOWYCH Z GOSPODARSTW ROLNYCH

Czym jest FADN

FADN - to europejski system zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, który powstawał stopniowo w miarę poszerzania Unii Europejskiej na podstawie Rozporządzenia Rady EWG nr 79/65 z dnia 15 czerwca 1965 roku, ustanawiające i nakładające na każde państwo członkowskie obowiązek utworzenia sieci danych rachunkowości gospodarstw rolnych, czyli Farm Accountancy Data Network (FADN).

Podstawowe zasady obowiązujące w FADN, to:

- prowadzenie rachunkowości FADN jest dobrowolne
- udostępnianie danych gospodarstwa na potrzeby FADN odbywa się wyłącznie za zgodą rolnika
- dane z gospodarstw rolnych są traktowane jako ściśle tajne
- danych nie można wykorzystywać dla celów podatkowych, a także dla celów innych niż wymienione w rozporządzeniu ustanawiającym FADN

FADN jest jednym z narzędzi, które pomagają w programowaniu i realizacji zadań Wspólnej Polityki Rolnej. Dane gromadzone w ramach tej struktury wykorzystywane są przede wszystkim dla:

- corocznego określania dochodów gospodarstw rolnych funkcjonujących na terenie Wspólnoty
- analizy działalności gospodarstw rolnych
- oceny skutków projektowanych zmian dotyczących rolnictwa Wspólnoty

Podstawy prawne i funkcjonowanie FADN

Obecnie cztery podstawowe przepisy prawne Wspólnoty regulują funkcjonowanie FADN: Rozporządzenie Rady EWG nr 79/65/EWG z 15 czerwca 1965 r., Decyzja Komisji 85/377/EWG z 7 czerwca 1985 r., Rozporządzenie Komisji (EWG) nr 1859/82 z 12 lipca 1982 r., Rozporządzenie nr 118/66/EWG.

Za realizację FADN odpowiedzialne są powołane Agencje Łącznikowe w poszczególnych krajach członkowskich UE. Przygotowują one po zakończeniu roku obrachunkowego, sprawozdania z gospodarstw rolnych należących do reprezentatywnej próby gospodarstw, zatwierdzonej ostatecznie przez Komisję. Agencje Łącznikowe przesyłają te sprawozdania w postaci plików elektronicznych do Komisji Europejskiej. Przeprowadza ona kontrolę Danych rachunkowych, a następnie prezentuje zagregowane dane w wynikach standardowych.

Obecnie system FADN funkcjonuje już w 25 Krajach Członkowskich UE i uczestniczy w nim ponad 81 tysięcy gospodarstw rolnych.

Organizacja Polskiego FADN

Podstawą prawną polskiego FADN jest Ustawa o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych gospodarstw rolnych z 29 listopada 2000 r. z późniejszymi zmianami (Dz.U.Nr 3 z 2001 r., poz 20), która weszła w życie z dniem uzyskania przez Polskę statusu członka UE tj. 1 maja 2004 r.

Ustawa ta szczegółowo precyzuje zadania szczebla centralnego Systemu, do którego należą: Komitet Krajowy i Agencja Łącznikowa, której funkcję pełni Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie. Zbieraniem danych rachunkowych z reprezentatywnych gospodarstw rolnych zajmują się Biura Rachunkowe. Funkcję biur rachunkowych na szczeblu wojewódzkim pełnią istniejące Ośrodki Doradztwa Rolniczego. W Systemie Polski FADN mogą uczestniczyć gospodarstwa, które produkują na rynek (gospodarstwa towarowe) oraz w odpowiednich klasach wielkości i typach produkcji

W województwie zachodniopomorskim w ewidencji gospodarstw Polski FADN uczestniczy **400** gospodarstw rolnych. Są to gospodarstwa o różnej wielkości i typach prowadzonej produkcji. Podstawową zasadą przy pozyskiwaniu danych z gospodarstwa rolnych jest dobra współpraca i wzajemne zaufanie pomiędzy rolnikiem a doradcą, który jest odpowiedzialny za bezpośredni kontakt i pozyskanie danych. Dane pobierane są z zapisów w książkach rachunkowych, które rolnik sam dokonuje. Wówczas są one najbardziej wiarygodne i rzetelne. Dane osobowe posiadacza gospodarstwa są prawnie chronione.

Gospodarstwa rolne funkcjonujące w Polsce sklasyfikowano według typologii obowiązującej w UE (Decyzja Komisji 85/377/EWG z dnia 7 czerwca 1985 r. Klasyfikacja gospodarstw rolnych funkcjonujących w Polsce została wykonana na podstawie parametrów wielkości ekonomicznej gospodarstw (Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia = SGM) oraz Danych Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. określonych dla czterech makroregionów (Pomorze i Mazury, Wielkopolska i Śląsk, Mazowsze i Podlasie oraz Małopolska i Pogórze).

Postępując zgodnie z wytycznymi Decyzji Komisji Europejskiej w sprawie klasyfikacji gospodarstw rolnych, sklasyfikowano 2.139.784 gospodarstw rolnych. Ta populacja wytworzyła ok. 36,5 mld zł wartości SGM. Na podstawie struktury tworzenia wartości SGM w Polsce wyznaczono minimalny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego w polu obserwacji Polskiego FADN. Wielkość tą ustalono na poziomie **2 ESU** (skrót ESU od nazwy w jęz. angielskim – European Size Unit, czyli Europejska Jednostka Wielkości).

Pole obserwacji Polskiego FADN obejmuje ponad 745 tys. gospodarstw rolnych, co stanowi 89,3% wartości SGM wytwarzanej przez wszystkie sklasyfikowane gospodarstwa rolne w Polsce. Dla Polskiego FADN wyznaczono reprezentatywną próbę gospodarstw rolnych zaakceptowaną przez Komisję Europejską, która liczy **12 100** gospodarstw. Oznacza to, że jedno gospodarstwo rolne uczestniczące w Polskim FADN reprezentuje średnio około 62 gospodarstwa znajdujące się w polu obserwacji.

Cele Polskiego FADN

Celem głównym Polskiego FADN jest dostarczanie danych rachunkowych z reprezentatywnej próby gospodarstw rolnych do Sieci Danych Rachunkowych z gospodarstw Rolnych – FADN (skrót od nazwy w jęz. angielskim Farm Accountancy Data Network).

Dane rachunkowe zbierane w ramach Polskiego FADN służą także do realizacji celów pośrednich, spośród których wyróżnia się:

- prowadzenie negocjacji w sprawie rozwoju i pomocy w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, a także narodowych programów wsparcia rolnictwa
- Dostarczenie informacji przedstawicielom rolników do negocjowania z władzami krajowymi warunków funkcjonowania gospodarstw rolnych i inicjowania narodowych programów wsparcia rolnictwa
- Dostarczanie danych dla środowiska naukowo-badawczego w celu rozwoju nauki i techniki rolniczej
- Dostarczanie danych dla pracowników zajmujących się doradztwem rolniczym, mogą one posłużyć do sporządzania różnych analiz i planów przedsięwzięć gospodarczych
- Dostarczenie informacji dla banków i instytucji finansujących rolnictwo współpracujących z rolnikami w celu oceny kondycji finansowej gospodarstw
- Dostarczanie danych dla samych rolników uczestniczących w Polskim FADN. Otrzymane raporty indywidualne i porównawcze (porównanie wyników konkretnego gospodarstwa z grupą gospodarstw podobnych) mogą być przydane przy organizacji i zarządzaniu gospodarstwem rolnym

FADN – Farm Accountancy Data Network - sieć danych rachunkowości gospodarstw rolnych

SGM – Standard Gross Margin – standardowa nadwyżka bezpośrednia

ESU – European Size Unit – europejska jednostka wielkości

Korzyści odnoszone przez rolników z prowadzenia rachunkowości w gospodarstwie rolnym

Prowadzenie rachunkowości w gospodarstwie rolnym dostarcza rolnikowi korzyści w sposób bezpośredni i pośredni.

Korzyści odnoszone w sposób bezpośredni

W świetle dotychczasowych doświadczeń prowadzenie rachunkowości dostarcza rolnikowi szeregu korzyści bezpośrednich, do których należą:

- Podwyższenie wiedzy z zakresu ekonomiki i zarządzania. Jak wskazują doświadczenia rolników prowadzących rachunkowość m.in. we współpracy z pracownikami Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, gospodarowanie „z ołówkiem w ręku” istotnie poprawi jakość podejmowanych decyzji w gospodarstwie, a w rezultacie uzyskane wyniki, zarówno w wymiarze technologicznym jak i ekonomicznym
- Uporządkowanie dokumentów gromadzonych dotychczas w różnych miejscach w domu rolnika. Po rozpoczęciu prowadzenia rachunkowości pojawia się „biuro” w wydzielonym miejscu w gospodarstwie. Na początku funkcje tę pełni zazwyczaj kartonowe pudełko na dokumenty lub szuflada w biurku czy w szafie
- Dane zapisywane w trakcie prowadzenia rachunkowości dostarczają rolnikowi informacji, służących:
  - bieżącej ocenie wyników
  - kontroli dokonanych rozliczeń z odbiorcami produktów i dostawcami materiałów
  - porównań uzyskanych wyników z planowanymi

Szczególne znaczenie informacji o kształtowaniu się wyników w stosunku do planowanych ujawnia się w przypadku gospodarstw zadłużonych.

Jedną zasadniczą wadą kredytu jest bowiem konieczność jego spłaty. W przypadku utraty przez rolnika możliwości spłaty kredytu – nawet nie oprocentowanego, może nastąpić upadłość gospodarstwa.

Taka sytuacja nadaje olbrzymiego znaczenia bieżącej analizie odchyłeń pomiędzy danymi zawartymi w sprawozdaniach o przepływie pieniędzy a opracowanym planem. Przeprowadzenie analizy odchyłeń uzyskiwanych wyników od planowanych i podejmowanie na ich podstawie właściwych środków zaradczych zapobiega powstawaniu zjawiska „kuli śniegowej” w gospodarstwie.

Innymi korzyściami bezpośrednio wynoszonymi z prowadzenia rachunkowości przez rolników są:

- Możliwość legitymizacji umiejętności profesjonalnego gospodarowania za pomocą wytwarzanych sprawozdań o osiągniętych wynikach. To będzie:
  - ułatwić ustalanie zdolności kredytowej
  - uwiarygodniać rolników ubiegających się o kredyty bankoweNależy spodziewać się, że w obecnych warunkach gospodarstwa rolne w znacznie większym stopniu niż wcześniej będą korzystać z zewnętrznych źródeł finansowania głównie w postaci kredytów krótko i długoterminowych. A ten sposób pozyskiwania kapitału będzie szczególnie przydatny do rozwoju i modernizacji gospodarstw rolnych.
- Nabranie nawyku systematycznego prowadzenia i dokumentowania zapisów. Może to być bardzo przydatne a nawet konieczne dla:
  - prowadzenia książki przychodów i rozchodów
  - określania dochodu podlegającego opodatkowaniu
  - rozliczania podatku od towarów i usług (VAT)
- Uzyskanie podstawy empirycznej do wykonywania kalkulacji dotyczących m.in.:
  - substytucji nakładów
  - zwiększenia poziomu nakładów
  - substytucji produkcji
  - zmiany technologii produkcji
  - gospodarowania zapasami
- Uzyskanie podstawy empirycznej do podjęcia działalności grupowej:
  - dane o realizowanych cenach i kwotach płaconych za materiały do produkcji
  - dane o marżach hurtowych i detalicznych i ich udziale w cenach płaconych za materiały do redukcji
  - dane o cenach i kwotach uzyskiwanych ze sprzedaży własnych produktów

Korzyści odnoszone w sposób pośredni.

Z prowadzenia rachunkowości rolnicy odnoszą także korzyści w sposób pośredni. Dane rachunkowe zbierane z gospodarstw rolnych w sposób jednolity, służą do tworzenia baz danych. Stanowią one podstawę wytwarzania zestawień wyników różnych grup gospodarstw rolnych. Tak uporządkowane dane wykorzystywane są do sporządzania analiz bieżącej sytuacji różnych gospodarstw, a także do oceny skutków wprowadzenia zmian w polityce rolnej.